

ΕΝΟΤΗΤΑ 22

Νόμοι - Δίκαιο - Ηθική - Θανατική ποινή

A1.

1 - δ - iii, 2 - ε - v, 3 - β - iv, 4 - γ - i, 5 - α - ii.

A2.

θέσπιση - β, απονομή - α, τήρηση - γ, παράβαση - α, προαίρεση - γ, αυτοδιάθεση - β, οριοθέτηση - γ, αυθαιρεσία - α, υποταγή - β, χειραφέτηση - γ, εύρυθμος - α, αναλλοίωτος - β, εκφυλιστικός - γ, υποχρεωτικός - α, ακατάλυτος - β

A3. α.

1 - ε, 2 - στ, 3 - θ, 4 - ζ, 5 - η, 6 - ι, 7 - δ, 8 - β, 9 - α, 10 - γ

Παράγραφος για τον ρόλο των σχολικών ποινών:

Οι σχολικές ποινές θεωρούνται **απαραίτητη** μέθοδος για τη διατήρηση της **ομαλότητας** στο σχολικό περιβάλλον, αρκεί να μην αποτελούν μέσο **εκδίκησης** ή στιγματισμού. Ποινές όπως η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος διχάζουν **υποστηρικτές** και επικριτές ως προς την **επίτευξη** του παιδαγωγικού στόχου και τη διόρθωση της **αποκλίνουσας** συμπεριφοράς. Ωστόσο, ούτε φυσικά η παντελής **έλλειψη** μέτρων ούτε όμως και οι υπερβολικά **αυταρχικές** ποινές δεν αποθαρρύνουν αποτελεσματικά την επανάληψη της ανάρμοστης συμπεριφοράς, που θέτει σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία της σχολικής κοινότητας.

A3. β.

1 - δ, 2 - ιε, 3 - ε, 4 - ια, 5 - α, 6 - ι, 7 - β, 8 - ιβ, 9 - γ, 10 - ιδ, 11 - στ, 12 - ιγ, 13 - ζ, 14 - θ, 15 - η

B1.

Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, που **συνεπάγεται** η ποινική καταδίκη, δεν σημαίνει και εξαφάνιση του καταδίκου ως κοινωνικής **οντότητας**. Αυτός, όποια κι αν είναι η ηθική και κοινωνική **απαξία** της πράξης του, έχει κάθε δικαίωμα να διατηρεί την **αξιοπρέπειά** του, να αναπτύσσει την προσωπικότητά του, να δημιουργεί οικογένεια, να επικοινωνεί με τα παιδιά του, να φροντίζει την περιουσία του. Η στέρηση των δικαιωμάτων αυτών **απηχεί** την αντίληψη ότι ο κατάδικος είναι ο «**αποδιοπομπαίος** τράγος», που η κοινωνική του απομόνωση ικανοποιεί κάποιο **αρχέγονο** ένστικτο αυτοσυντήρησης. Ο εγκληματίας φορτώνεται με τις αμαρτίες όλων, με τα **πλέγματα** ενοχής ή τις **ανομολόγητες** επιθυμίες, που παραμένουν απωθημένα στο **ασυνείδητο** όλων εκείνων, που ουδέποτε εγκλημάτησαν.

B2. α. (Ακολουθήθηκε η προτεινόμενη απάντηση του Ι.Ε.Π.).

Αρχικά ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι η **εγκληματικότητα του δρόμου, ιδίως των νέων, που έχει απασχολήσει την Εγκληματολογία** διευρύνει την **παρανομία και την εγκληματικότητα στο πλαίσιο ενός αποκλίνοντα τρόπου ζωής**. Αρχικά εξηγεί και τεκμηριώνει τον ισχυρισμό του με **παραδείγματα** (Κλοπές, χρήση ουσιών, πορνεία, βανδαλισμοί, ευκαιρίες δράσης ως criminal ή social capital, μαθητεία στην παρανομία και εντέλει «αποκλίνων τρόπος ζωής»). Αναφέρει ότι η βία, η αταξία και η ανηθικότητα χωρίζουν συχνά την πόλη ή τη γειτονιά στα δύο. Με η μέθοδο της **σύγκρισης - αντίθεσης** αναδεικνύει αυτή τη διάσταση και βοηθά τον αναγνώστη να δει και τις δυο αντικρουόμενες όψεις της κοινωνίας [Στο ένα μέρος ισχύει ο νόμος, στο άλλο όχι. Στο ένα «αντεγκληματικός κώδικας αξιών», στο άλλο «εγκληματικός». Στο ένα η βία, στο άλλο η τάξη. Στο ένα «γκέτο», στο άλλο ανοικτή κοινωνία. Στο ένα ευμάρεια, στο άλλο φτώχεια. Στο ένα ανάπτυξη, στο άλλο υποβάθμιση. Τα παιδιά του δρόμου (πολλές φορές χωρίς σπίτι, μόνα τους, αμόρφωτα) μεγαλώνουν με το στίγμα «των επικίνδυνων στοιχείων» κι έτσι εύκολα μαθαίνουν να επιβιώνουν με το έγκλημα. Από την ανεκτικότητα

στη μηδενική ανοχή: μιας κρίσης δρόμος. Χώροι-γκέτο (ζώνες μαύρων, κινέζικες συνοικίες) ουδεμία σχέση έχουν με έννοιες όπως γειτονιά, κοινότητα, συμβίωση εμπιστοσύνης, φυσική ζωή, νομιμότητα, τάξη.] Τέλος με τη μέθοδο του **αιτίου - αποτελέσματος** ολοκληρώνει το επιχείρημα προκειμένου να πείσει και να δείξει ότι η εγκληματικότητα του δρόμου είναι επιβλαβές κοινωνικό φαινόμενο [Ειδικές ομάδες, χωριστές οντότητες κινούνται με τον δικό τους «κώδικα ζωής» και ηθικής, απομονωμένοι από την υπόλοιπη κοινωνία. Οι υποπολιτισμοί της μαγκιάς, της έντασης, της αυτονομίας (συνήθως χωρίς αίσθηση ενοχής) διαμορφώνουν τον κώδικα του δρόμου (για την επιβίωση ή τον έλεγχο). Οι σκοτεινοί δρόμοι της βίας και οι άτυποι νόμοι του δρόμου τελικά διαμορφώνουν τους δικούς τους κώδικες επικοινωνίας και επιβίωσης.] Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι **η βία η «δικαιοσύνη του δρόμου» (street justice) από τους αστυνομικούς δεν είναι αποδεκτός τρόπος διαχείρισης αυτής της εγκληματικότητας και ότι η ήπια κοινοτική αστυνόμευση αποτελεί την καλύτερη λύση.**

B2. β.

Παράδειγμα καθημερινής γλώσσας/νεανικής κοινωνιολέκτου: «γκέτο», «μαγκιά»

Παράδειγμα ξένου όρου: «criminal ή social capital», «street justice».

Γιατί έκανε αυτή τη γλωσσική επιλογή ο συγγραφέας; Για να προσελκύσει την προσοχή και το ενδιαφέρον των αναγνωστών, κάνοντας πιο οικείο το κείμενο. Προσπαθεί να προσεγγίσει ιδιαίτερα τους νεαρότερους στην ηλικία αλλά και να εκλαϊκεύσει τον επιστημονικό λόγο για να γίνει πιο κατανοητός από τον αναγνώστη.

B3.

1. α, γ, στ, η, θ

2. Η σωστή απάντηση είναι το δ: «Η ανθρωπινή...απαραβίαστο»: κύρια πρόταση, «η κρατική εξουσία...δικαίωμα», κύρια πρόταση. Οι δύο κύριες προτάσεις συνδέονται με τον παρατακτικό συμπλεκτικό σύνδεσμο «και». Η πρόταση «να την αφαιρεί...λόγο» είναι δευτερεύουσα βουλητική που εισάγεται με τον σύνδεσμο «να» και εξαρτάται από την κύρια πρόταση «η κρατική εξουσία...δικαίωμα». Άρα, έχουμε παράταξη και απλή υπόταξη.

B4.

1. «κορόιδα»: επίθετο/προφορικότητα, ειρωνεία,
2. «γκραφίταδες»: λέξη της αργκό, που διαμορφώνει οικείο ύφος
3. «βολική Αθήνα»: επίθετο που δηλώνει ειρωνεία,
4. «εξωτική ανομία»: επίθετο που δηλώνει ειρωνεία,
5. «Τι λοιπόν μπορούμε να κάνουμε;»: χρήση ερωτήματος, α' πληθυντικό/οικειότητα
6. «προσωπικά δε βρίσκω τίποτα το κακό»: χρήση α' ενικού ρηματικού προσώπου και δήλωση προσωπικής γνώμης με τη χρήση επιρρήματος «προσωπικά»
7. «προφανώς όμως ξεφεύγει το πράγμα αν κάποιος θερμόαιμος θεωρήσει ότι καλό θα ήταν να πάει και να του σκάσει τα λάστιχα.»: καθημερινή/προφορική διατύπωση, μεταφορά («ξεφεύγει το πράγμα», «θερμόαιμος»)
8. «ίσως να είναι πρόβλημα πολυτελείας»: βουλητική πρόταση/ειρωνεία,
9. «τα παραθυράκια του νόμου»: μεταφορά/ειρωνεία
10. «αν δεν τα ανοίγει μάλιστα η ίδια»: μεταφορά/ειρωνεία

Γ1.

1. Η οριστική τιμωρία στερεί από τον άνθρωπο κάθε δυνατότητα επανόρθωσης.
2. Κανείς δεν έχει απόλυτη αθωότητα για να κρίνει τον άλλον τελεσίδικα. Δεν υπάρχουν «απόλυτα δίκαιοι», αλλά μόνο άνθρωποι με διαφορετικό βαθμό ηθικής.
3. Ακόμη και ο χειρότερος εγκληματίας έχει δικαίωμα στη ζωή και την ευκαιρία επανόρθωσης. Η ηθική ζωή προϋποθέτει αυτό το δικαίωμα.

4. Κανείς δεν μπορεί να αποφασίζει για την τελική μοίρα ενός ζωντανού ανθρώπου. Η πρόωρη, απόλυτη κρίση είναι ηθικά αβάσιμη και επικίνδυνη.
5. Η κατάργηση της θανατικής ποινής δεν σημαίνει ατιμωρησία: υπάρχει ευθύνη, αλλά χωρίς οριστικό αφανισμό της ανθρωπίνης ζωής που είναι πράξη χωρίς σύνεση και ρεαλισμό.

Γ2. (ενδεικτικά)

Οι άγραφοι νόμοι πηγάζουν από την ηθική συνείδηση των ανθρώπων και στηρίζονται στην παράδοση του κάθε λαού. Σε πολλά παραδείγματα από την ιστορία και την παράδοση οι γραπτοί νόμοι του κράτους έρχονται σε αντιδιαστολή με την ανθρωπίνη λογική και δικαιοσύνη. Στην Αντιγόνη του Σοφοκλή, η ηρώίδα προτίμησε να υπακούσει σε αυτούς τους αιώνιους, θεϊκούς κανόνες - τον σεβασμό προς τους νεκρούς - αντί στους άδικους γραπτούς νόμους που είχε θεσπίσει ο Κρέοντας. Επίσης, στην περίοδο της δικτατορίας υπήρχαν νόμοι που καταπατούσαν ανθρώπινα δικαιώματα. Ανάλογα παραδείγματα μπορούν να παρατηρηθούν και στη σύγχρονη πραγματικότητα σε πολλά σημεία του πλανήτη, όπου καταπατώνται κατάφωρα τα δικαιώματα των ανθρώπων με θεσπισμένους νόμους αυταρχικών καθεστώτων. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι άγραφοι νόμοι λειτουργούν ως ηθικό αντίβαρο απέναντι σε ενδεχόμενες αυθαιρεσίες της εξουσίας και αποτελούν θεμέλιο της κοινωνικής δικαιοσύνης. Επομένως, οι πολίτες οφείλουν να αντιστέκονται σε ορισμένες περιπτώσεις με οδηγό την ηθική τους συνείδηση.

Γ3.

1. Ένα βασικό αίτιο είναι η ανεπαρκής παιδεία. Όταν οι πολίτες δεν έχουν καλλιεργήσει από μικρή ηλικία σεβασμό προς τους κανόνες, τείνουν να αδιαφορούν για το κοινό καλό και να προτάσσουν το ατομικό τους συμφέρον. Έτσι, η έλλειψη σωστής αγωγής οδηγεί συχνά σε παραβάσεις.
2. Η κακή λειτουργία του κράτους οδηγεί στη μη τήρηση των νόμων. Η γραφειοκρατία, οι καθυστερήσεις και η αναποτελεσματικότητα των υπηρεσιών δημιουργούν δυσπιστία στους πολίτες, οι οποίοι θεωρούν ότι η συμμόρφωση δεν αποφέρει κανένα όφελος.
3. Η αίσθηση ατιμωρησίας αποθαρρύνει τη νομιμότητα. Οι χαλαροί έλεγχοι και η απουσία αυστηρών κυρώσεων ενισχύουν την πεποίθηση ότι η παραβίαση των νόμων μένει ατιμώρητη, γεγονός που ωθεί στην παρανομία.
4. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι κοινωνικές νοοτροπίες. Ο έντονος ατομικισμός και η προτεραιότητα στο προσωπικό συμφέρον συχνά οδηγούν σε παραβίαση κανόνων, υποβαθμίζοντας την αξία της συλλογικής υπευθυνότητας.
5. Τέλος, η διαφθορά και το αρνητικό παράδειγμα των αρχών υπονομεύουν τη νομιμότητα. Όταν οι ίδιοι οι θεσμοί απαξιώνονται μέσα από φαινόμενα διαφθοράς, οι πολίτες χάνουν την εμπιστοσύνη τους στους νόμους και δεν νιώθουν την ανάγκη να τους τηρήσουν.

Δ1.

Σωστή απάντηση είναι η β.

Δ2.

Η **μεταφορά** «είναι σφάλμα να καταπίνεις σιωπηλά την αδικία» εκφράζει παραστατικά την ιδέα ότι η παθητική **αποδοχή** της αδικίας είναι λάθος. Υπογραμμίζεται ότι, όταν κάποιος αδυνατεί ή αρνείται να **αντιδράσει** στην καταπίεση ή την εκμετάλλευση, δίνει χώρο στους ισχυρούς να συνεχίσουν να **αδικοούν**. Η αντίδραση, έστω και μικρή, είναι ηθικά **αναγκαία** για να προστατεύσει κανείς τον εαυτό του και να αναδείξει την **κοινωνική** αδικία. Μέσω του **διαλόγου** ανάμεσα στο αγόρι και τον περαστικό («Είχα δύο γρόσες για να πάω σινεμά... κι ένα παιδί που περνούσε, μου βούτηξε τη μια γρόσα», «Και δε φώναξες βοήθεια; ... Όχι»), αναδεικνύεται η **αδυναμία** του παιδιού μπροστά στην αδικία. Η απώλεια της γρόσας είναι σύμβολο της **εκμετάλλευσης** των αδύναμων. Το αγόρι δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του ούτε να ζητήσει βοήθεια. Στο σημείο της **αφήγησης** «το

αγόρι, που βλέποντάς τον να χαμογελάει, ένωσε την ελπίδα του να ζωντανεύει» φαίνεται η πρόσκαιρη **ψευδαισθήση** ασφάλειας και εμπιστοσύνης που νιώθει το παιδί. Αν και το αγόρι αρχικά νιώθει **ελπίδα**, η συνέχεια της αφήγησης δείχνει ότι αυτή η εμπιστοσύνη είναι **παραπλανητική**, καθώς τελικά γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον ισχυρότερο. Η φράση αναδεικνύει την εύθραυστη και ευάλωτη ψυχολογία των αδύναμων απέναντι στην κοινωνική αδικία. «Τότε δωσ' μου την κι αυτή» ο επαναλαμβανόμενος διάλογος με τον περαστικό αναδεικνύει την έλλειψη κοινωνικής **υποστήριξης**. Ο περαστικός, αντί να βοηθήσει, εκμεταλλεύεται την αδυναμία του παιδιού, παίρνοντας και τη δεύτερη γρόσα. Αυτό υπογραμμίζει το βασικό μήνυμα του κειμένου ότι οι αδύναμοι **κινδυνεύουν** να γίνουν θύματα πολλαπλής εκμετάλλευσης. Ο Μπρεχτ θέτει με **γλαφυρό** τρόπο την κοινωνική αδικία και την επιθετικότητα των **ισχυρότερων**.

Δ3.

Πιστεύω ότι το κείμενο του Μπρεχτ αναδεικνύει μια διαχρονική αλήθεια: το γεγονός ότι οι αδύναμοι συχνά υφίστανται εκμετάλλευση και αδικία, ενώ οι ισχυρότεροι μπορούν να εκμεταλλεύονται την αδυναμία τους. Η σιωπή απέναντι στην αδικία ενισχύει αυτήν την ανισότητα. Γι' αυτόν τον λόγο είναι σημαντικό να υπερασπιζόμαστε τον εαυτό μας και να αντιδρούμε στις αδικίες, όσο μικρές κι αν φαίνονται.

Ε1.

1. παραδοθεί 2. Γενεσιουργός 3. διεξήχθη 4. οξυμένα 5. τις σπουδές 6. βεβαρημένο 7. εναγόμενος 8. επισύρει 9. κακουργιοδικείο 10. εφεσιβάλει.

ΣΤ.

γ. συμφέροντά